

Rába folyó: értékek őrzője, értékek otthona

A Rába folyó völgye az osztrák-magyar határtérség egyik kiemelt természeti értéke egyben közkezdelt vízitúra célpontja is. A folyóvölgy természetvédelmi kezelője, az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság a természeti értékek védelme mellett szabályozott teret biztosít a vízzenélő sportoláshoz, természet bemutatásnak. Ezt a munkát kívánja segíteni a 2022 tavaszán Csákánydoroszlóban megnyíló természetvédelmi (vízitúra és kerékpáros) fogadóközpont is.

A VÉDETT FOLYÓ

A Rába folyó teljes hazai szakasza természetvédelmi oltalom alatt áll. A Szentgotthárd és Csákánydoroszló közti része az Őrségi Nemzeti Parkhoz, az innen északra eső szakasza pedig az Európai Unió Natura 2000 hálózatához tartozik. A folyóvölgy Szentgotthárdtól Sárvárig nemzetközi jelentőségű vizes élőhely, azaz Ramsari terület is.

A RÁBA TERMÉSZETI ÉRTÉKEI

A Rába völgye egy nagyon összetett élőhely együttesnek ad otthont, kiemelkedően nagy fajgazdagsággal. A folyóvíznek a gerinctelen- és halfaunája az egyik legértékesebb egész Európában. A gyorsan áramló szakaszokon él hazánk legjelentősebb védett sávos bődöncsiga állománya, de a védett rábai kérész egyetlen ismert kárpát-medencei populációja is itt található. A védett dunavirág és a zöld folyami-szikotakó kifejezetten nagy állománnyal rendelkezik. A halak közül a halványfoltú küllő, valamint a fokozottan védett magyar és német bucó emelendő ki.

A folyó állandó építő-romboló munkájának köszönhetően a Rába medre bővelkedik zátonyokban, amelyeken kis lilék és billegető cankók költenek. A meredek sza-

kadó partokon számos partifecske és gyurgyalag telep található, de a partfalakban fészkelnek a jégmadarak is.

A főágról mostanra lefűződött medermeradványok, holtágak ritka és értékes élőhelyet jelentenek. Ezekben fordul elő a réti csík és a fokozottan védett lápi póc, de itt él a kis vízcisze és a törpegém is. Szintén ezek a vizek jelentik a vöröshasú unka és a dunai tarajosgöte szaporodóhelyét.

A ligeterdők alját tavasszal védett növények borítják, úgy mint a hóvirág, a tavaszi tözike és a nyugati csillagvirág. Ezek az erdők bővelkednek holtfában, amelyekben skarlátbogarak és a fokozottan védett remetebogár él. A fák odvaiban fészkelnek a harkályok és az örvös légykapók, a kéregpedésekben pedig nyugati piszenedevérek tanyáznak. A fűzfák levelével táplálkozik a kis színjászólepke hernyója, a kőrisekével pedig a díszes tarkalepké. A magasra nyúló fák koronájába építi fészket a rendkívül ritka fekete gólya és rétisas is, amelyekből szintén több pár költ a Rába völgyében.

A folyóvölgy mélyebben fekvő részeit sok helyütt gyepekké alakították, ahol ma mocsárrétek és üde kaszálórétek találhatók. Ezeket nyílik a szibériai nőszirmos és a kornistárnics, és itt él a nagy tűzlepke és

a vérfű-hangyabogárka. A rétek magas fűben fészkel az egyre fogyatkozó fűrj és a fokozottan védett haris is.

VÍZITURIZMUS KONTRA TERMÉSZET

A turizmus alapvetően három módon lehet hatással a természeti értékekre a Rába mentén. Egyrészt a turisztikai fejlesztések során a területek használata, beépítése miatt, másrészt a látogatók zavarhatják az itt élő állatokat, végül pedig bizonyos (védett) fajok közvetlenül is károsodhatnak.

NÉZZÜK A KONKRÉT HATÁSOKAT!

– A turisztikai fejlesztések során igénybe vett területek miatt a legtöbb esetben csökken a természetes élőhelyek nagysága. Különösen problémásak lehetnek a mederbe kerülő építmények, mivel itt az aljzaton él a vízfolyás legkiemelkedőbb értékeit jelentő gerinctelen fauna jelentős része. Megfelelő helyszínválasztással a negatív hatások mértéke nagymértékben csökkenthető.

– A látogatók jelenléte a legtöbb állatot nem zavarja, vannak azonban erre kifejezetten érzékeny fajok is. Egy fekete gólya, egy kis lile vagy egy billegető cankó költésének megghiúsulásához éppen elég, ha pár órán keresztül a fészük közelében tar-

tózkodunk. Ennek esélyét egyrészt ismét a megfelelő helyszínválasztással, másrészt a madarak költési időszakában fokozott óvatossággal és a látogatószám visszafogásával lehet csökkenteni.

– A legkritikább eset, amikor a látogatók egy élőlény közvetlen sérülését okozzák, de sajnos erre is van esély. A folyó zátonyain fészkelő kis lile és billegető cankó a földre építi fészket, amelyben a kitűnően álcázott tojások szinte teljesen észrevehetetlenek. Emiatt a zátonyon kikötő vízitúrázók könnyen rájuk taposhatnak, elpusztítva ezzel az egész fészkaljat.

A VÍZITURIZMUS SZABÁLYOZÁSA

A természetvédelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 38. § (1) i) pontjának értelmében

*„Védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélyre van szükség különösen:
...közösségi és tömegsportesemények rendezéséhez, sportversenyhez, technikai jellegű sporttevékenység folytatásához”.*

Ilyen módon a Rábán szervezett versenyekre (Rába maraton, Rába lapátolás, stb.) engedélyt kell kérni. Ezekben az esetekben azok a természetvédelmi előírások kerülnek be az engedélybe, amelyek garantálják az élővilág megőrzését.

Mivel az egyéni és kiscsoportos túrázás a Rábán nem kötött természetvédelmi engedélyhez, ezekben az esetekben a természetvédelmi szempontok érvényre juttatása a túrákat szervező egyesületek, vállalkozások és az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság (ÖNPI) együttműködésével érhető el.

1. TÚRAVEZETŐ-KÉPZÉS

A túravezetők képzésébe integrálni kell a természetvédelmi ismereteket, amelyek kiterjednek a főbb természeti értékek bemutatására, a jogszabályok áttekintésére, valamint a vízitúrázással kapcsolatos természetvédelmi elvárások elsajátítására.

FÜZFA ZOLTÁN

Vízitúra a Rábán Alsószőlőkné térségében

HAVAS MÁRTA

A zátonyok egyik fészkelője: a billegető cankó

Az ÖNPI biztosítja a képzéshez szükséges szakmai háttérrel, tananyagot és oktatókat. A jövőben törekedni kell arra, hogy a csoportokat olyanok vezessék, akik a természetvédelmi képzésen részt vettek.

2. KÍMÉLETI SZAKASZOK ÉS KÍMÉLETI IDŐSZAK

A Rába természetvédelmi szempontból legértékesebb szakasza a csörötneki és csákánydoroszlói kikötők közti szakasza, amely egyedülállóan gazdag kanyarulatokban, zátonyokban és változatos áramlású. Ennek köszönhetően itt fészkel a legtöbb védett madár is, úgymint a kis lile és a billegető cankó. Ezek a fajok a zátonyok talajára készítik a fészkeiket, így fokozottan veszélyben vannak: könnyű eltaposni, megzavarni őket. A költési időszakban, azaz május 1. és június 30. között a fenti szakaszt fokozottan kímélni kell, hogy az értékes madárvilág fennmaradjon.

3. PARTSZÁLLÁS, TÁBOROZÁS KORLÁTOZÁSA

A zátonyokon kikötés, és még inkább az ott táborozás, tűzrakás rendkívül veszélyes a költő madarakra nézve. Szükséges esetben a túrázó el is taposhatja a fészkaljakat, de önmagában a zavaró emberi jelenlét is eredményezheti a költés megghiúsulását, például a tojások kihülése miatt. A kijelölt kíméleti szakaszon, fészkelési idő-

ben minimálisra kell korlátozni a zátonyokon való tartózkodást és a hivatalos kikötőhelyeket kell erre használni. Táborozásra és tűzrakásra szintén a kikötők alkalmasak.

4. A CSOPORTOK SZABÁLYOZÁSA

Elsősorban a kíméleti szakaszon és a fészkelési időszakban szükséges az emberi zavarás elviselhető szinten tartására. A csoportok méretének felső határa 16 hajó és legfeljebb 40 fő, egy adott szakaszon pedig naponta legfeljebb 3 csoport indulhat.

5. ELLENŐRZÉS ÉS REGISZTRÁCIÓ

A fenti szabályok betartását a Természetvédelmi Őrszolgálat ellenőrzi. A hatékony ellenőrzés érdekében szükséges bevezetni a vízitúrák kötelező regisztrációját.

HASZNOS LINKEK:

www.orseginemzetipark.hu
www.rabavizitura.hu

Dr. Szentirmai István osztályvezető
Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
Természetmegőrzési osztály